

Kulturnämnden
Tjänsteskrivelse till Kulturnämnden

Datum:
2019-11-22

Diarienummer:
KTN-2018-0259

Handläggare:
Mikaela Granath

Offentlig konst för Sunnersta

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att ge konstnären Johan Paalzow uppdraget att utföra den konstnärliga gestaltningen för Sunnersta, allmän platsmark, samt

att avsätta 1 400 tkr för den konstnärliga gestaltningen där konstnären Johan Paalzow erhåller 1 100 tkr för sitt uppdrag, vilket omfattar konstnärligt arvode och arbete, underkonsulter, material, resor, transport, försäkring, installation och oförutsedda utgifter. Resterande summa avses kringkostnader för montering och markarbeten.

Sammanfattning

Med det reviderade konstprogrammet för Sunnersta som grund planeras en konstnärlig gestaltning till Sunnersta. Konstnären Johan Paalzow planerar att under 2020 och 2021 uppföra ett nyskapande konstverk mot bakgrund av platsens historia. Nu föreligger hans förslag till gestaltning. Förslaget tar tydligt fasta på värden för platsen samt hållbarhets- och tillgänglighetsaspekter. Platsen har ingen offentlig konst utomhus sedan tidigare.

Ärendet

Bakgrund

Sunnersta är en stadsdel belägen cirka sju kilometer söder om centrala Uppsala. Invånarantalet uppgår till cirka 5 800 invånare. Initiativet till offentlig konst i Sunnersta kom från början från en grupp representanter från aktiva föreningar i området. Efter samråd med projektledare från kulturförvaltningen beslutades att låta inleda processen med helt ny konstnärlig gestaltning.

Konstkommittén för projektet består av representanter från föreningarna samt två ungdomar med anknytning till platsen. Konstkommittén beskriver Sunnersta som ett

villaområde med mindre centrum, platsen ansågs tidigare ligga på landsbygden medan den idag kan komma att bli en alltmer central del i ett växande Uppsala.

Karaktäristiskt för Sunnersta är Fyrisån som rinner genom Uppsala och Sunnersta ut i Ekoln. Utmärkande är också dess topografi i form av bland annat Uppsalaåsens grusås där en liten del kallas för Sunnerstaåsen. Platsens särskilda prägel utmärks också av historiken med fornlämningar, fornborg, Flottsundsbron, Herrgården, kyrkan, naturområdena och vattnet. Sunnersta idag kan beskrivas som ett tätbefolkat villaområde med både barnfamiljer och äldre invånare. Det finns ett aktivt föreningsliv med verksamheter inom alltifrån sport till kultur.

Tidigare skissförslag för offentlig konst till Sunnersta godkändes ej, då sakkunniggruppen identifierat ett flertal brister med genomförbarheten både juridiskt och praktiskt. Efter detta reviderades konstprogrammet och kriterierna förtydligades. Det reviderade konstprogrammet godkändes i kulturnämnden i juni 2019, här förtydligas värden för platsen och andra viktiga faktorer som spelar in i utformningen av den konstnärliga gestaltningen, framtagna i dialog med konstkommittén. Offentlig konst som planeras till Sunnersta ska uppfylla följande kriterier:

- Konstverket som landmärke
- Symbol för Sunnersta
- Tillgängligt för alla
- Markera platsen, visuellt och synbart
- Nyskapande mot bakgrund av platsens historia

Två konstnärer har parallellt skissat på förslag till Sunnersta vilket det ena av kulturförvaltningens sakkunniggrupp bedömts svara bäst upp emot konstprogrammets kriterier.

Skissförslaget

I Sunnerstas centrum bredvid Dag Hammarskjölds väg, på gräsytan intill cykelbanan, planeras ett nytt konstverk. Platsen är central för Sunnersta, många passerar här på väg till eller från skolan, kyrkan, affären, restaurangen eller busshållplatsen. Platsen är också synlig för förbipasserande trafikanter. Utgångspunkt för konstverket är platsens historia där naturen varit utmärkande, samt den äldre Kungseken som stod vid Flottsund och således setts av många människor på vägen in mot Sunnersta.

Konstnären föreslår en skulptur med titeln "Ekhjärta". Konstnärens bärande idé är skulpturen som visuellt landmärke, nyskapande men med historien i ryggen. En skulptur att både samlas kring eller uppleva på genomresa.

"Ekhjärta" består av en 2,2 meter hög stam i aluminium med utfräst mönster. På denna sitter en trädkrona i blå kulör utav polyester och epoxiplast, 2 meter hög och 3,9 meter i diameter. På trädkronan finns även formationer i polyesterplast i olika färger, samt i kromfärgat polerat aluminium. Under trädkronan integreras ljusspots som ytterligare förstärker platsen samt bjuder in betraktaren. Den runda sockeln tillverkas i betong, 2 meter i diameter, höjd 30-40 centimeter. Om en sitter eller står på sockeln fungerar det som regnskydd. Materialen är mycket tåliga för en skulptur i det offentliga rummet och tål att "brukas".

Konstnären framställer konstverket i egen samt extra hyrd ateljé under tillverkningen,

tillsammans med två assistenter. Konstnären samarbetar därtill med Westermalms Metallgjuteri för gjutningsprocessen. Konstverket beräknas stå på plats våren 2021.

Hur konstverket svarar upp mot konstprogrammet

Konstprogrammet lyfter värden för platsen som knyter an till Sunnerstas historia samt naturområden. Kriterierna för konsten är att fungera som en symbol för Sunnersta, nyskapande mot bakgrund av platsens historia. Konsten ska vara tillgänglig för alla och på ett synbart sätt markera platsen, liksom ett landmärke.

Konstverket tar fasta på detta i sin unika utformning av färg, form och komposition. Kriterierna finns återgivna på ett tydligt sätt i idén om eken, där konsten fungerar som en symbol och ett landmärke för platsen. Utgångspunkt är naturen och den äldre Kungseken, som beräknades vara cirka 700–800 år när den på 1960-talet gav upp till följd av torka, storm och blixtnedslag. Eken var under många århundraden inkörsporten till Sunnersta och enligt historien en rastplats för både Gustav Vasa och Kung Karl XIV. Nu blir eken en ny rastplats för människor och påminner om platsens historia.

Kungsekens breda stam hade ett framträdande uttryck, vilket konstnären tagit fasta på. Det utfrästa mönstret i skulpturens stam beskrivs liksom nervtrådar eller fingeravtryck, därav titeln ”Ekhjärta”. Skulpturen står som ytterligare ett träd på platsen, den tillför också något nyskapande och kontrasterande. Konstverket kan upplevas och ses från alla håll av både boende och förbipasserande. Det riktar sig till och är visuellt tillgängligt för många, samtidigt som det också är öppet för egna tolkningar. Konstnären uttrycker en förhoppning om en slags generationslöshet i konstupplevelsen.

De runda spegelformationerna på skulpturens överdel återspeglar himlen, likt vattenpölar eller dagdroppar. Övriga färger kontrasterar också till skulpturens övergripande blå kulör, färgerna kan föra tankarna till himlen, årstider eller drömmar.

Skulpturen bidrar också till en plats att tala om och att stanna till vid. Den runda sockeln är en tänkbar umgänges- eller sittyta, som också möjliggör att komma nära konstverkets yta för att utforska detaljerna ytterligare. Den integrerade belysningen förstärker detta och ljusar även upp området under mörka årstider.

Sammantaget bidrar skulpturen till känslan av ett centrum för Sunnersta. Den bjuder in till möten och bedöms som tydligt platsspecifikt med förmågan att sätta Sunnersta på kartan.

Särskilda förutsättningar

Då det inte finns någon offentlig konst på allmän platsmark sedan tidigare i Sunnersta ses platsen som aktuell för offentlig konst vilken kan tillföra unika värden för hela området och de människor som vistas där. Den konstnärliga gestaltningen kommer att ingå som en del i kvaliteterna för Sunnersta som ska fungera identitetsskapande och verka för en miljö som bidrar till konstupplevelser.

Sunnerstas centrum har pekats ut som särskilt lämplig för offentlig konst och beskrivs av konstkommittén i termer av anonymitet, utan blickfång och ”färglös”. I ett växande Uppsala ses det av stor vikt att förtydliga Sunnerstas särskilda prägel genom att visuellt markera platsen genom offentlig konst som ska vara tillgänglig för alla.

Dialog med invånare

Konstkommittén i projektet för Sunnersta består av representanter från föreningarna Sunnersta i centrum, SPF Seniorerna Sunnersta, Konst vid Ekoln och Sunnersta Egnahemsförening. Även två ungdomar med anknytning till platsen har deltagit. Gruppen har en spridning gällande både kön och ålder med särskild vikt på att personer som vistas på platsen representeras. Utifrån detta har konstnären fått betydelsefulla värden att ta fasta på i arbetet med den offentliga gestaltningen. Projektledare från offentlig konst har kontinuerligt kallat till möten och fört en dialog med gruppen under projektets gång. Dialog har också förts med företrädare för Sunnersta kyrka.

Ekonomiska konsekvenser

Kulturnämnden har i detaljerad investeringsbudget för 2018–2022 totalt avsatt 1 325 tkr i budget för konstnärlig gestaltning för Sunnersta, allmän platsmark. För ärendet föreslås nämnden avsätta en utökning till 1 400 tkr. De ökade kostnaderna beror på projektets förutsättningar som kräver ökade kringkostnader. Utöver denna summa har konstnären för sitt skissuppdrag erhållit ett skissarvode om 60 tkr. Kostnaderna rymms inom kulturnämndens investeringsbudget för offentlig konst.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2019-11-22

1:1 Budget Johan Paalzow

1:2 Om konstnären Johan Paalzow

1:3 Sunnersta skissförslag

Kulturnämnden

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen